

HAKUILMOITUS
VN/23778/2021

Yliopistollisten sairaaloiden sairaanhoitopiirit

kirjaamo@hus.fi; kirjaamo@kuh.fi; kirjaamo@ppshp.fi; kirjaamo@pshp.fi; kirjaamo@tyks.fi

**Valtionavustuksen hakeminen Tulevaisuuden soite-keskus -hankkeita koskeviin koordinointi-
tehtäviin yhteistyöalueilla****KÄYTTÖTARKOITUS JA TAUSTA**

Valtionavustuksen tarkoitus on tukea Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman mukaista hyvinvointialueiden kehittämistyötä vahvistamalla yhteistyöalueilla tehtävää alueellista kehittämistä ja koordinaatiota koskien psykososiaalisten menetelmien käyttöönottoa ja ylläpitoa sekä lasten ja nuorten vaativien palveluiden osaamis- ja tukikeskuksia (OT-keskus). Haku liittyy Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa vuosina 2020–2023 toteutettavien hankkeiden täydentävään valtionavustushakuun, joka on avautunut 16.8.2021 ja päättyy 15.10.2021.

Valtionavustuksen hakijoina voivat olla yliopistollisten sairaaloiden sairaanhoitopiirit. Avustusta haetaan koordinoititehtäviin erityisvastuualueilla. Alueista käytetään tässä hakuilmoituksessa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) mukaista termiä yhteistyöalue. Avustettavassa hankkeessa osatoteuttajina voivat olla kunnat, kuntayhtymät ja yleishyödylliset yhteisöt. Rahoitus täydentää Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman kautta hyvinvointialueille ohjattua rahoitusta ja se perustuu talousarvion momentilta 33.60.39 Palvelurakenteen kehittäminen tehtyyn varaukseen.

Rahoituksen enimmäismäärä on yhteensä 12,5 miljoonaa euroa, ja se voi kattaa enintään 80 prosenttia hankkeen valtionavustukseen oikeuttavista kustannuksista. Avustuksesta 10 miljoonaa euroa kohdentuu psykososiaalisten menetelmien alueelliseen yhteensovittamiseen ja 2,5 miljoonaa euroa OT-keskusten kehittämiseen. Avustukset ovat harkinnanvaraisia. Hakemusten arviointi ja keskinäinen vertailu perustuvat kokonaisarviointiin, joka tehdään hankehakemusten arviointilomakkeen mukaisesti. Avustus on käytettävissä vuoden 2023 loppuun saakka.

PSYKOSOSIAALISTEN MENETELMIEN ALUEELLINEN YHTEEN SOVITTAMINEN

Rahoituksen tavoitteena on kehittää alueellista psykoterapeuttisten ja psykososiaalisten menetelmien arviointia ja niiden osaamisen ylläpitoa osana hoito- ja palveluketjuja ja -kokonaisuuksia. Kehittäminen on yhteistyötä Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa tehtävän kehittämistyön kanssa. Toimenpiteet toteutetaan noudattaen keskittämisasiäsetuksen ([valtioneuvoston asetus 582/2017](#)) säännöstä alueellisen kokonaisuuden suunnittelusta ja yhteensovittamisesta. Tarkoituksena on vakiinnuttaa alueellinen koordinaatio näyttöön perustuvien menetelmien käyttöönotossa ja ylläpidossa.

Rahoitus täydentää Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaan ohjattua mielenterveysstrategian rahoitusta. Määrärahaa pyritään myös lieventämään koronavirustilanteesta lapsiin ja nuoriin aiheutuneita vaikutuksia. Tavoitteet nivoutuvat yhteen sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen kansallisen ja alueellisen valmistelun kanssa.

Vuoden 2021 Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskushjelman täydentävässä valtionavustus- haussa painotetaan palveluiden saatavuutta edistäviä toimia. Hoitoon pääsyn parantamisen ja näyttöön perustuvien psykososiaalisten menetelmien käyttöönoton kaikille ikäryhmille tulee sisältyä kaikkiin Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hankkeisiin. Tavoitteena on, että perusterveydenhuoltoon sosiaali- ja terveyskeskuksissa ja lasten ja nuorten perustason palveluihin saadaan käyttöön yhteistyörakenne, joka tukee mielenterveyden oireiden ja häiriöiden tunnistamista ja hoitoa sekä käyttöön otettujen menetelmien ylläpitämistä. Yhteistyön puitteissa tavoitteena on saada käyttöön vaikuttavaksi todetut menetelmät yleisimpien lievien ja keskivaikeiden mielenterveys- ja päihdehäiriöiden varhaiseen hoitoon. Lisäksi tarvitaan mallit mielenterveyshäiriöitä sairastavien fyysisen terveyden edistämiseksi ja somaattisen terveydenhuollon yhdenvertaiseksi toteutumiseksi. Mielenterveysstrategian mukainen palvelujen saatavuuden parantaminen Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa on kuvattu tarkemmin julkaisussa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus 2020–2023 - Ohjelma ja hankeopas ([Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:27](#)).

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa toteutetaan myös valtakunnallista Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa. Tämä tulee huomioida hankesuunnitelmassa välttämättä kilpailua resursseista ja huomioiden myös kunkin menetelmän ylläpitämisen tarve. Yhteistointamallissa tulee huomioida myös, että kehittäminen vaatii terveystoimen, sosiaalitoimen ja sivistystoimen vuoropuhelua.

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaan sisältyy myös päihdepalveluihin pääsyn parantaminen. Yksi kehittämisen kohde on Terveystoimen palveluvalikoimaneuvoston (PALKO) hiljattain määrittelemän palveluvalikoiman mukaisen hoidon ja kuntoutuksen saatavuuden parantaminen. Psykososiaalisten menetelmien käyttöönoton hyvinvointialueet suunnittelevat yhdessä viiden yliopistollisen sairaalan sairaanhoitopiirien kanssa keskittämisesetuk- sen mukaisesti. Tarkoituksena on sujuva ja kattava hoidon ja kuntoutuksen saatavuus ja käyt- töön otettujen palvelumuotojen vakiinnuttaminen.

Hankkeen tulee kattaa lastenpsykiatrian, nuorisopsykiatrian ja psykiatrian erikoisalajat. Noin puolet kustannuksista on kohdistettava alaikäisten palvelujen kehittämiseen. Aikuisille suunnattujen palvelujen kehittämisessä on otettava huomioon lapset.

OT-KESKUSTEN PERUSTAMINEN VIIDELLE YHTEISTYÖALUEELLE

Lasten ja nuorten vaativien palveluiden osaamis- ja tukikeskusten (OT-keskusten) tavoitteena on tukea verkostomaisella toimintatavalla sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia siten, että ne lapset, nuoret ja perheet, joilla on monialaisten, integroitujen palvelujen tarve, saavat tarvitsemansa tuen ja palvelun. Nykyisin sektoroidut ja yksittäiset palvelut eivät riitä vastaamaan kaikkien lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin. OT-keskusten asiantuntijaverkostot pyrkivät eri tavoin, mm. mallinuksin, koulutuksin ja konsultaatioin, helpottamaan kompleksisten tilanteiden tunnistamista ja selvittämistä ja näin tukemaan muiden asiantuntijoiden työtä perus- ja erityistasolla. OT-asiantuntijaverkoston lisäksi kehitetään myös lastensuojelun monialaisten integroitujen laitosten mallia, jonka asiantuntijat toimivat myös OT-asiantuntijaverkos- tossa. Osa OT-keskustasoisista ilmiöistä ovat niin harvinaisia, että asiantuntijuutta näihin on mahdollisesti olemassa vain yhdellä yhteistyöalueella, joten tällöin koottava asiantuntijaver- kosto voi toimia valtakunnallisella tasolla.

OT-keskusten monialaiset asiantuntijaverkostot on suunniteltu perustettavaksi sosiaali- ja ter- veydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) mukaisille yhteistyöalueille. Niitä vas- taavat nykyisin erityisvastuualueen laajuiset verkostot, joista kolmella on meneillään Sote-ra- kenneuudistusta tukevaan alueelliseen valmisteluun saadun rahoituksen tuella OT-kehittämis-

hanke. Rahoitus näille hankkeille jatkuu vuoden 2021 loppuun saakka. OT-kehittämistyön tavoitteena on huomioida alueelliset kehittämistarpeet ja koota yhteen paikalliset verkostot sekä varmistaa monialainen, integratiivinen alueellinen ja kansallinen yhteistyö. Kansallista yhteistyötä ja kehittämistä edistetään mm. valtakunnallisissa webinaareissa ja OT-koordinaatioryhmässä, jossa on edustajat kaikilta viideltä yhteistyöalueelta, THL:stä sekä STM:stä.

OT-keskustoiminta ja palveluiden yhteensovittaminen edellyttävät terveystoimen, sosiaalitoimen, sivistystoimen sekä muiden tarvittavien hallinnonalojen, kuten poliisin ja syyttäjän yhteistoimintaa. Myös järjestöt, joilla on erityisasiantuntijuutta kompleksisissa kysymyksissä, voidaan ottaa mukaan kehitystyöhön.

OT-keskusten kehittämistä koskevissa hakemuksissa on huomioitava kansalliset selvitykset^{i, ii}, alueellinen palvelutarve, alueilla muu lapsiin kohdistuva monialainen työ, Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelmassa tehtävä kehittämistyö, sosiaalialan osaamiskeskusten koordinoimat lastensuojelun monialaiset kehittämishankkeet, Barnahus-hankkeessa tehtävä työ, VIP-verkoston toiminta sekä valtakunnallinen yhteistyö. Sähköisten välineiden kehittämisessä tulee edistää OT-työryhmäraportissaⁱⁱ kuvattua tavoitetilaa ja ensisijaisesti tähdätä valtakunnallisesti yhteiseen ratkaisuun.

HAKEMINEN

Hankehakemus ja yhteistyöalueen hyvinvointialueiden Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman täydennyshaun hankehakemukset tulee sovittaa yhteen yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Hankesuunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa.

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman alueellisissa hankesuunnitelmissa kuvataan alustavasti, miten on tarkoitus tehdä yhteistyötä psykososiaalisten menetelmien käyttöön-otossa ja vakiinnuttamisessa osana alueellisia hoito- ja palveluketjuja sekä menetelmien käytön seurannassa. Tähän hakemukseen liitettävässä, yhteistyöaluetta koskevassa hankesuunnitelmassa on kuvattava kaikkia osapuolia koskeva hankesuunnitelman toimeenpano.

OT-keskusten kehittämisen osalta hankesuunnitelmassa kuvataan, miten asiantuntijatyö konkreettisesti voi tukea perustason toimintaa alueella, miten monialaisena ja integroituna tehtävä työ voidaan ulottaa sitä tarvitseville lapsille, nuorille ja perheille riippumatta heidän asuinpaikastaan tai kulttuuritaustastaan, sekä kuvataan alueiden erityiskysymykset, ja yhteistyö perus- ja erityistasolla.

Hakulomakkeeseen tulee liittää:

- 2 kpl talousarviolomakkeita,
- aiesitoumuslomake,
- hankesuunnitelma, joka on enintään 20 sivua, pois lukien kansilehti ja sisällysluettelo.

Hankesuunnitelmassa tulee esittää:

- hankkeen tavoitteet,
- tavoitteiden saavuttamiseksi suunnitellut toimenpiteet,
- tavoiteltavat tulokset,
- käynnissä olleissa hankkeissa tähän mennessä saavutetut tulokset,
- riskit ja niihin varautuminen,
- tulosten seuranta ja arviointi sekä
- suunnitelma hankkeen viestinnästä.

Psykososiaalisten menetelmien osalta hankesuunnitelmassa tulee eritellä:

- kunkin alueen hankekokonaisuuksien kanssa suunniteltu tavoite menetelmien ottamisesta käyttöön perustasolla, ottaen huomioon alueen palvelujen lähtötilanne, käytävissä oleva kouluttaja- ja henkilöstöresurssi ja Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa jo aloitettu kehittämistyö,
- digitaaliset ratkaisut, jotka alueella on jo käytössä ja joita hankeaikana aiotaan ottaa käyttöön sekä perustelu näille,
- menetelmien käyttöönoton suunnitelma ja niiden vakiinnuttamisen rakenne sekä menetelmien ylläpitäminen hankekauden jälkeen ja
- menetelmien käytön sovittaminen alueelliseen perus- ja erityistason eri toimijoiden yhteistyöhön ja työnjakoon osana mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden hoito- ja palveluketjuja ja -kokonaisuuksia.

OT-keskusten osalta hankesuunnitelmassa tulee eritellä:

- mahdollisen vuoden 2021 loppuun saakka toteutettavan pilotin tähänastiset tulokset,
- suunnitelma OT-keskusten perustamiseksi, niiden rakenne ja suunnitteluun tarvittavien voimavarojen tarve,
- alueiden OT-toimintaan liittyvät erityistarpeet,
- yhteistyö yllämainittujen ja mahdollisesti muiden tahojen kanssa alueilla sekä
- yhteistyö ja työnjako muiden yhteistyöalueiden kanssa.

Valtionavustuksia myönnettäessä sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001), valtioneuvoston asetusta sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden valtionavustuksista vuosina 2020–2023 (13/2020) ja valtioneuvoston asetusta erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä (582/2017).

Valtionavustusta ei saa käyttää toimiin, joilla toteutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain mukaisia valtionosuustehtäviä, mikäli näillä toimilla ei ole välitöntä liityntää hankkeen kokeilu- ja kehittämistyöhön tai uusien toimintamallien käyttöönottoon.

Hankkeen hallinnoija on valtionavustuksen saaja ja vastaa siitä, että avustusta käytetään lainsäädännön ja ohjeiden mukaisesti. Hankkeen hallinnoijan tehtävänä on huolehtia hankkeen toteuttamisesta hankesuunnitelman mukaisesti. Hallinnoija vastaa toteutumaporttien ja maksatushakemusten tekemisestä, huolehtii tarvittavien selvitysten ja tietojen antamisesta hankkeen valvojalle ja valtionapuviranomaisille sekä vastaa muusta yhteydenpidosta valtionapuviranomaisiin. Hankkeen hallinnoija vastaa myös valtionavustuksen käytöstä tehtävästä selvityksestä hankkeen päätyttyä.

Avustusta saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, johon se on myönnetty. Valtionavustus maksetaan toteutuneiden, hyväksyttävien kustannusten perusteella, ja kustannuksia arvioidaan maksatushakemuksen yhteydessä.

Hankkeen toteuttamiseen liittyviä, hyväksyttäviä kustannuksia ovat hankkeen toteuttamisen kannalta tarpeelliset ja määrältään kohtuulliset kustannukset:

1. hallinnointikustannukset,
2. hankkeen henkilöstökustannukset,
3. matkakustannukset,
4. toimitilojen vuokrat,
5. välittömästi hankkeen toteuttamiseen liittyvät irtaimen omaisuuden hankintakulut,
6. ulkopuolisista lähteistä hankitun tutkimuksen ja tietämyksen sekä konsultoinnin ja vastaavien asiantuntijapalvelujen kustannukset ja

7. muut hankkeen toteuttamiseksi välttämättömät kustannukset.

Valtionavustuksella voidaan rahoittaa kehittämistyötä tukevaa digitaalisten palvelujen käyttöönottoon liittyvää toiminnan muutosta ja osaamisen varmistamista, esimerkiksi edellisen OT-työryhmän raportissa kuvattua digikokonaisuutta kaikkien yliopistosairaaloiden yhteistyönä. Palveluiden kehittämiseen liittyvien digitaalisten välineiden hankintoihin valtionavustusta ei voi käyttää.

Avustettavasta toiminnasta syntyvät tuotot vähennetään valtionavustukseen oikeuttavista kustannuksista. Hyväksyttävistä kuluista vähennetään myös samaan tarkoitukseen myönnettyt muut julkiset avustukset, jollei päätöksestä muuta ilmene. Hanketoimijoiden muun toiminnan tuotot eivät vaikuta avustuksen määrään.

Haku aika valtionavustuksiin alkaa 8.10.2021 ja päättyy 4.11.2021 klo 16.15. Hakemus liitteen toimitetaan sähköisessä muodossa sosiaali- ja terveysministeriöön osoitteeseen kirjaamo@stm.fi otsikolla [X] *yliopistollisen sairaalan hankehakemus Tulevaisuuden sote-keskus - hankkeita koskeviin koordinoitaviin yhteistyöalueella, VN/23778/2021.*

AVUSTUSPÄÄTÖKSET JA LISÄTIETOJA

Sosiaali- ja terveysministeriö tekee avustuspäätökset vuoden 2021 lopussa. Hakijoille ilmoitetaan päätöksistä kirjallisesti.

Avustusta koskeviin kysymyksiin vastaavat sosiaali- ja terveysministeriössä:

- valtionavustushaun osalta erityisasiantuntija Kirsi Paasovaara,
- psykososiaalisten menetelmien osalta lääkintöneuvos Helena Vormaa ja
- OT-keskusten osalta ylilääkäri Ritva Halila.

Sähköpostit ovat muotoa etunimi.sukunimi@gov.fi.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos antaa tukea hankkeiden valmisteluun ja toimeenpanoon liittyvissä tehtävissä.

LIITTEET

Liite 1. Hakulomake

Liite 2. Talousarviolomake

Liite 3. Aiesitoumuslomake

Liite 4. Hankehakemusten arviointilomake

ⁱ Lasten, nuorten ja perheiden osaamis- ja tukikeskukset. LAPE-muutosohjelmassa tehdyn valmistelutyön loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:30. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161534>

ⁱⁱ Lasten ja nuorten vaativimpien palveluiden osaamis- ja tukikeskuksia valmistelevan työryhmän raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:18. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163222>